

ادبیات عمریہ و علمیہ

ہفتہ لقی سیاسی ، ادبی ، علمی غزتہ در

جلد : ۵

سنہ : ۲۰ ۵ محرم ۱۳۳۷ جمعه ايرتسی ۱۲ آشرین اولہ ۱۹۱۸ نومرو — ۸۹

اسلامیت مانع ترقیمیدر ؟

(۸۸ نومرو لی نسخہ مژدن مابند)

بیوک برتصالب اقوام وقوع بولدی ، اسلام لاپورتوارنده قوملر بالکمیا قارشیدرلدی . آره یه قان علاقہ سیله دکل فکر واعتقاد ، غایه وحس اتحادیله تشکل ایتش یرمات کلدی . ایشته موسیوی آرہست رہنان بوانقلابات خالقہ بی کورہ بیور . اللہہ تاند اولانی اللہہ ، فیصرہ عائد اولانی فیصرہ ویر مآلندہ کی حدیث میسوی بہ استناداً رہنان باطنی ایلہ جسمانی بی آییرمق اعتباریله مسیح مفروضہ بیوک بر معجزہ عطف ایدیور . جسمانی بی باطنیدن آییران ابتدا مسیح مفروض اولمش . بناء عالیہ جسمانی ایلہ باطنی قارشیدیران محمد ؛ رہنایجہ برمریجہدر ؛ عیسائیک بو بیوک اثرینہ قارشیکلشدز . ایشته بروکا بناء درکہ دنیائیک ہر برنده اسلامیت انحطاطہ اوغریور . . . حسیات دینیہ دن کلباً مجرد ایدرک سولہ یلم کہ باطن اساساً مادہ ناموجود اولدیفندن آریابند اولمق شیمہ جدیت ایلہ قابل تألیف اولہ ماز . اصل الاصول مسئلہ جسمانیہدر ؛ مادیہدر ، حقیقہدر . باطنیات مسئلہ مدہشہ طاقبتی اولانجہ عربیانافی ایلہ تلقین وتعلیم ایتماکک ایچون اہلی طرفندن استیجساناً قبول اولونمشدر . تکرار ایدہلم اصل . دنیادر . محمدانی بردنیا دینی تدوین ایتمشدر . مفروض میسی ایسہ آنی ترک ایلہ سماوات مخیلاوہ بالکشا اولمشدر . بناء عالیہ باطنی ایلہ جسمانی بی تفریقہ رہنایک کوردیکی معجزہ . اگر صحیح ایسہ براستدر اجدق بشقہ برشہ دکلدز . اوت ! اسلامیت ہم بردین ، ہم دہ برحات جسمانیہ واجتماعیہ . یعنی برملیت کونیہدر ، علائق عرقیہ نک فوقندہ براخوت بشریہدر . لکن مع التأسف یاکاش آکلاشامشدز . بوجہتئر اسلامیتلہ دنی محاکمہ ، ابن رشد فلسفہ سنہ کوزل و بیوک بر جلد حصر ایدن مؤرخیک مظهر تنبعی اولہ مامشدز .

— واه زوالی دما بوسه لازم چقمشیدی ! . . . طالعز آنا ، بابا اولادلارینک اکمکنی
یمکه حاضرلارینک مزارینی قازیورلر ! . . . دتیا بویاهو .
محلہ نیک امامی ، بکجیسی اوکونکی حاسلاتدن متولد بر سرور صفیل چهره لرنده صیتیرکن
بروضع دیندارانه ایله بدبخت تولونک صوک احتیاجلارینی ساکت وطیبی حرکتلرله اوآشیان ملاله
طاشیورلر

قهوه ده محلہ کتجلرینک شقالرینه مغلوب کورنمک ایسته مین ، پنبه فرنک کوملکی ، یگی لباسیله
مفرور یوردون آشی بویالی اوه کوکی کیره جک کنج ، فینه کیجه صنگ طربناک یوردغی نالغنه رغماً ایری
راستقلی قاشلرینک اوستنده کی صاری غار بویامه خطوزنده بردمت سنبلا المارنده کی ذیللی ماشه لک
شقیرتیلرینه اویارق حالا رقص ایدن چمکنک قارشیدنده ، تاج ویاپیشدیرمالری کثیره جک اولان
یاغلمچی به انتظار ایدن محجرب کابینه ، قوتوق مراصمنه حاضرلانیوردی . . .

نیمه محی الدین

[کوستاو لوبون] ک آثارندن :

فرانسه اختلالی و روحیات انقلابات

مورخین متاخره تردیدلری نه نقطه دودر ؟ — مختلف مسالکله یی ایضاح ایتدیکنز
مورخلر ، مدافع ویا مخالفی اولدقلری مطالعات حینده یک قطعی وشدید داورانهرق حقایق احوالی
تعمیق و تفحصه ساعی اولمیلر . بناء علیه زمانمزدده اختلالک علمی برصورنده تقبی لزومی یواش یواش
حسن اولمغه باشلادی . معاصر مورخلر بحق نرند اظهار ایدیورلر . برحالت ذهنیه ، مؤلفلر آرمه سنده
تعمیم اتمکده در . مثلامؤلفلردن [هانتو] ، اختلالک لزومنه قائل و مدیحه خورانی اولدیغی حالده حصوله
کتیردیکي نتایجک یک عالی به مال اولوب اولمییقی سؤالی ایران و جواب اعطایندیه قاریمخ دما چوق
زمان نررد ایده جکفی علاوه ایدیور .
[مادلن] ، اختلال حینده قلمه آیدیقی صوک ارنده نررد غایت صریح برصورند کوزه
چارپیور .

فرانسه اختلالی حینده افکار اسلامک نه نرر تحولاته اوغراء یغنی ایجه آ کلامی انچون صوک
زمانلرده انک حار اختلال مدافعلرینک آثارنی نررق اتمیلر . و قتیله مؤلفلر اختلالک شدائیغنی بر
مدافعه حائیه افراغ ایله معذور کوسترکه جانبش برکن شمس ی بالکربعض اسباب مخففه سردیله اکتفا
اتمکده درلر . (ده بی دور) و (نولار) ک مکتبلر ، مختصر ص ارمان اوزر ، تألیف ایتکلری اثرلرک
مندرجانی براد طامنه مقنع بر دلیل تشکیل ایدر .

فرانسه اختلاله دائر اجنبی مؤلفر طرفندن سرد ایدیان مطالعات، صرمیتله مؤاخذ، کارانه دره. بو اختلالدن طولانی یکریمی سنه مدته بتون اوروپا نیک چکدیکی مشکلات نظر اعتباره آلتنجه بالطبع بوندن طولانی تعجب ایدیه من. اک زیاده لسان تنقیدی پک شدید اولان، آلمانلردر. (فاکه) نیک بوبایدکی مطالعاتی فرانسه اختلالنک آلمانیا ده ندرجه آغیر بر صورتده تقبیح ایدلدیکنی کو سترمکده دره. ماهیتلری نه اولورسه اواسون بومؤاخذاتک کافه سی استقبال مؤلفری ایچون غایت قائمه آور برر منبع تشکیل ایده جکدر.

تاریخچه بی طرفانه. — بی طرفانی، مورخ ایچون پک اساسی بر مزیندر. [تاسیت] دن اعتباراً بو گونه قدر کن مورخلرک کافه سی بی طرفلندن آیرلقلرینی ادعا ایده کشلردر. فی الحقیقه هر محرر، وقایع و حادثاتی، بر رسامک مناظری کوردیکی طرزده یعنی کندی مزاج و سجهیه سی و روح عریضی دائره سنده مشاهده ایدر. عینی بر لوحه مناظر قارشوسنده بولنانی بر قاچ رسام اونی بالطبع بشقه بشقه اشکال و صفحات ایله ترسم ایدرلر؛ محصول مهارتلری تدقیق ایدلده کده کوریلورکه بریسی طرفندن بالانزام امال ایدلش اولان بر نقطه، دیکرینک اساس مشغله سی اولش؛ هر رسامک قابیلوسی، کندی شخصیت و شکل حساسیتنی مشعر برار تشکیل ایتش. محررلر ایچونده حال بو مرکزده اولدیغندن، رسامک بی طرفانی اصل موضوع بحث اوله مبورسه مورخک بی طرف اولدیغی ادعای ده اولهجه حقیقت حاله توافق ایده من.

واقعا؛ مورخ یا لکز و ثائق طویللاقله اکتفا ایده من. زمانمزه ترجیح اولان مسلك بودر. فقط، فرانسه اختلالی کی زمانمزه نسبتله پک اوزاق اولیان حادثات ایچون بونوائی اوقدر مبدولدرکه جمله سنک تنبی ایچون صر بشر کافی کلز. بناء علیه بونلر میاننده تضیلرینی آفاق، دیکرلرینی براتی مجبورینی حاصل اولور. ایشته بوعملیه اثناسنده درکه مؤلف، اکثریا شعوری اوله رق، نادار آده بالانزام، اخلاق، سیاسی و دینی تمایلات و افکارینه اک زیاده دلایم اولان و ثائق ترجیح ایدر؛ بوسورتله اصطفا وجود بولور. ایضاحات مبسوطه دن اکلاشلدیغنه کوره، وقایعک ضروری تاریخ ظهورلرینی قید و اشارتله اکتفا ایتهمک اوزره تمامیه بی طرف برار تاریخی وجوده کترمک عدم الامکاندر. هیچ بر مؤلف بود اثره داخنده اثر یازاماشدر. بوقدان امکان ایسه موجب تأسف دکدر. چونکه بوکون صوک درجه رواجده بولنانی بو بی طرفانی قاعده سنه اتباعاً یازیلان اثرلر پک روحسز و بر دور تاریخی بی لایقوله ایضاح ایده جک وسائطدن محرومدرلر.

برمووخ، محضاً بی طرفانی اختلال ایتهمک ایچون اشخاص تاریخیه بی محاکمه وله ویا عاقلرنده بیان مطالعه دن اجتناب ایتلمیدر.

بومشله نیک اخلاقیات و روحیات نقطه نظرندن ایکی صورت حلی واردر :

اخلاقیات متخصصلری اشخاص تاریخیه بی، منحصرأ منفعت اجتماعی بی نظر اعتباره آله رق محاکمه ایدرلر.

موحدینی ثابت و حیات هستیسی ادامه ضروری بولنان جمعیات بشریه آراسنده حسن و قبح ایچون معینی بر قسطاس، فضیلت و رذائتک حدودنی آیران بر طاقم قوانین و دستاتیرک بولنسی الزمدر. ایشته اخلاقیون بواساسلره تبعاً محاکملرینی بورونورلر و حکملرینی اوکا کوره و بریرلر.

روح شناسك تعقیب ایتدیکی یول ، بستیون بشقادر ، او ، منفعت اجتماعییه قارشو لایقیددر .
یالکز حائاتی تبع وایضاح ایله اوغراشیر .

فضاح قارشوسنده اعتدالی محافظه ایتک ، تبع ایچون اک زیاده لازم اولان برخصلددر .
بوندن انحراف ایدنلر ، وقوعات تاریخییه ایضاح ایدنلر ، بناء علیه روح شناس ایله مورخك
وظیفه لری بریکدر . شوقدروارکه حائاتی تولیت ایدن مرئی اسباب و مؤثرات آلتنده اولنلرک وجه
معیننی تثبیت ایدن غیر مرئی ایجابات و سوائتی کشف ایدن بیلک ایچون ، کرک روح شناس و کرک
مورخ دائماً احوالی عقل و حکمت دائره سنده تفسیر ایتمکه مکلفدرلر .

اداره سابقه نك مبانی روحیه سی

اداره مطلقه و اصول قریحه اساسانی . — برچوق مورخلر ، اختلاک قرالاق مقامنك مطابق بر
صورتده حرکت ایتسنه قارشو قویتمش اولدیغنی ادعا ایدرلر . حالبوکه حقیقت حالده اختلاک ظهورندن
پك چوق زمان اول ، قرالار مطلقیت اوزره اداره اموردن فراغت ایتشلردی . معلوم اولدیغنی اوزره
فرانسه قرالارینك بلا اعتراض مطلقیت اوزره اداره حکومت ایتلری آنجق اون دردیجی [لوتی]
پك عهدده مشهور اولمشدر . اخلاقی حق برنجی [فرانسو] دخی داخل اولدیغنی حالده یارمیان صنفی
ویاغود پارلامنتو و اشراف ایله چارپیشمقدن خالی قالمامشلردی . دبديکمز کی قرالاق نفوذینك درجه
کاله وارمسی اون دردیجی [لوتی] زمانه مصادنددر . اوندن صوکرده سربماً زواله یوز طوتدیغندن
اون آلتیجی [لوتی] دورنده مطلقیتك حکم فرما اولدیغنی ادعا ایتک پك کوچ اولور .
قرالاک اک بیوک قوی ، اوکا اضافیه ایدیلان قدسیته و اعصارك محسولی اولان عنعنائه مستند
ایدی . بو عنعنات ضعف پیدا ایتمسی ، اداره سابقه نك زوالنی موجب اولمشدر .

اداره سابقه نك محذوری . — اوزون بر زماندنبری موقع تطبیقه وضع ایدیلان هر اصول ؟
حاقبت اوکا تابع اولانلر نظرندده قابل قبول بروسف اکتساب ایدر . اعتیاد ، او اصولك صفاتلرینی
برستره کی نظر دقتدن صافلار . اصولك محذوری ، نقصانلری آنجق غریض و عمیق دوشونلکده
کوزه جارباز ، اووقت انسانلر ، بوکا نسل تحمل ایتکلرینه حیران اولورلر . دنباده اک بدبخت
ادم ، کندینی اویله نلقی ایدندر .

ایشته اختلال زمانده ، ارباب قلمك تأثیراتیه حاصل اولان اعتقاد و حالت روحیه بوایدی .
اداره سابقه نك بتون فناقلری ، بردنبره هرکسک نظر دقتنی جلب ایتمکه باشلادی .

اوزمان فرانسه ده ظاهراً پك قرتلی کوروش اداره مرکزیه ، هیچده اویله دکلدی . چونکه
مستقل ایالتلرک تسخیربله وجوده کلس اولان قرالاقی آیری قانونلری ، آیری طادات و اصوللاری و مختلف
ویرکولره تابع اولان برطاقم الکالر منقسمدی . فضله اوله رق اوللری یکدیگرندن آیران داخلی
کرکرده موجوددی . بناء علیه اوزمانده فرانسه نك اراؤه ایتدیکی شکل وحدت پك صوری ایدی
ایشته اختلاک تأمین ایتدیکی فوائددنبری بو وحدت اولمشدر .

فرانسه تعداد اولانلر بومادی اسباب افتراقدن بشقه ، رهبان صنفی ، اصیلزاده کان کی برطاقم
اجتماعی تقسیمانده تابع ایدی . اداره سابقه کندیبی ایچون بر منفعت و وسیله تحکم کوردیکندن بو تقسیمانی
ادامیه صوکه درجه بذل مجهود ایتشدی . حالبوکه بوفرط غیرت خلقی نظرندده اک زیاده نفرت و عداوتی

مستلزم بر حسب اولمشد . بوصف اجتماعیه ، حاز اولدتلری امتیازاتی کمال اعتنا ایله محافظه به ساعی اولورلر و بر صنف افرادی . دیگر صنف منسوبینی دائماً نظر حقارتله کورورلردی . فی الواقع خاطره انامده اندیا محکوم قالان تاریخی برکیجه بوصف اجتماعیه هر درلو امتیازاندن فراغت ایتدیلر سده ، ایش ایشدن کچمش ، اختلال قویمش ، سیر طبیعیتی تعقیبه باشلامشدی .

محققدرکه ترقیات حاضره ، نظر قانونده مساوات ، اصالت امتیازاتک لغوی کی اختلالک میدانه حیاتردینی بتونی تجداتی وجوده کتیره یلیردی

ولایتی عرقته منسوب اولالمرک محافظه کارلغته رغماً ، بونلرک جمله بی ساعه وجوده کله یلیردی . بوصورتله ، یکریمی سنه لک داخلی محاربات واغتاشاشاندن مصود قالمش اولوردی . آنجق بونیجه به وصول انجقون ، هر حالده بنیه ذهنیه مزدن بشقه بر بنیه وهلی الخصوص اوزماتی اداره ایدنی رجال دوتندن بشقه رجال لازم ایدی . اختلالک ان بیوک طالارندن بری صنف اهالی آره سنده موجود حس عداوت واسترقاب ایدی . یوندن طولاییدرکه اختلالدن صوکره غایبه جالاد صنف اهالی ، دیگر صنفک ضررینه اوله رقی برون ادخارا تمشدر . شورانی شایان قیددوکه : بورژوازی صنفی ، هر نه قدر اصلیزادکاه قارشو پلک درین برخصومت

یسه بور ایدیسه قراللق مقامی علمنده دکادی . اون آلتجی [لونی] نک اجابیدن استمداد کی حرکات مجنونانه بیله بورژوالرک قلینه پک قولایقله آتش عداوتی صوقه مامشدر . حتی ایلاک مجلس ملی جمهوریت اعلانی کیفیتنی خاطرینه کترمه مشدر . صوکره درجه قراللق طرافداری اولان بومجلس مطلقیت اساسنه مستندقرالانی ، مشروطی برحاله افراغ ایتمکدن بشقه رشی دوشونمه مشدی . مجلسک پی در پی تزیایدیدن نه ذنبه قارشو مقاومت کوسترن قرالک حرکانی ، اون صوکره درجه اغضاب ایتمکن قرالی خلعه خسارت ایتمه مشدر .

اداره سابقه زمانده طرزهیات . — ستون فرانسه اهالیسنک بوا اداره تحتنده کچیرکاری حیاته وهلی .

الخصوص کویلی قسمک وضعیتنه دائر صریح و قطعی بر فکر حاصل ایتک که چکدر . اختلالی ، برهنیده قسمیه درجه سنده مسافعه ایدنلر اداره سابقه زماننده کویلیلرک حالنی اودرجه مظهر کوسترینرلرکه بوزوالیلرک آجلقدن هلاک اولدن بوقدر زمان دایه یلدرکربنه حیران اولورن . مقدما [سوربون] دارالفونی معاملرندن اولان [رامبو] طرفندن [فرانسه اختلالی] عنوانی تحتنده تألیف اولنان اثرک « اون دردجی لونی زماننده کویلیلرک سفاتی » سیرلوجهلی بر تابلوسنده سفالتک ، آچافک اکمدش صفحانی ارانه اولمنده در . هیئی وثاف ، اداره نقطه نظرندن اوزمانده ارتکاب اولنان مظلم واعتسافانی غایت بارلاق بزلم الله شرح وایضاح ایدیور .

فرانسه اختلالنه دائر یازیلان آثار بی طرفلندن پک اوزاق بر ذهنیتله غلمه آلمش اولدیفندن طولاییدرکه تاریخی بوییم صفحه بی حقنده کی معلومانم پک طوغری دکادر . بوبایدکی وثائق مبذول ایتده پک متباین و یکدیکی ناقضدر . مثلاً [لاروبیه] ک مشهور اولان توصیفاتنه مقابل ، آنکار [یونگ] ک ، اوزمانکی کویلیلرک رفاهیتی مبین ایضاحاتی موجوددر . عجبا کویلیلر ، اوزمان حاصلاتک درت خستی ویرک اوله رقی ویرمکه مجبورمی ایدیلر ؟ بونقطه به قطعیته جواب ویرمک ممکن دکادر . کویلیلرک تعریف اولدینی درجه ده سفالت انجند بولمقلرینی اثبات ایدن بر دلیل وارددرکه اوده برئت اراضیتک کویلیلر طرفندن اشترا ایدلش اولسی کیفیتدر .

اداره سابقه نک مالیه به متدائر وضعیت و اجرا آتی حقنده دها واضح معلومات استحصالی ایتک ممکندر . نتیجه سنده آکلایورزکه اوزمانکی بودجهلر دائماً آچیق ، اهالی به طرح اولنان ویرکولر غایت آغیر ایدی . فقط غیر مساعد اولان بواحو لک موجودیتنه رغماً هیچ برمک اختلال

حسن اولمبور واحوال واقعه لك اصلاحی تمیانتندن بشقه برههف یوق ایدی . اكر بو عنیات اسماف ایدلمش اولسه ایدی اداره مطلقه لك یرینه اصول مشروطه قائم اوله حق و بلكده اختلالك قریبسنه محل قالمیه جقدی . مع التأسف رهبان صنفی ايله اصیلزادكان چوق قونلی ، اون آلتنجی [لوئی] ده چوق ضعیف ایدی . اونك ایچون بوصورت حله وصول عریم الامكان ایدی . فرض محال اوله رق بوجاره به وسل اولسه ایدی ، اختلالك الكیوك حاملی اولان ومنف نجبانك یرینه قائم اواق ادا سنده بولنان یورزوا صنفنك ایلری به سوردکی مطاب ، مقصدك خصوصانه لك قوی برحائل تشکیل ایده جکدی . یورزوا صنفنك صبیبت و یردیکی حرکت ، هدف غایبه کیچمش ، اختلال ، ابتدای امرده حساب داخل اولیان حکومت عوامك موجود بولمسنه یارامش اولدی .

افتمول زمانده قرالار صبیاتنك صورت نظامی . — عناصر مرضیه لك امر تكاملنده مشهود اولان بطائنه رغماً ، شوراسی محققدر كه اختلال زماننده یالکز خلقك دكل ، اختلال مجلسرینك بيله قراللق حقنده کی فکری لك چابوق دکیشمشدر . اون آلتنجی [لوئی] به قارشو بیوک برحرمت ابراز ایتش اولان ایلک مجلس زمانندن قرالک اعدامنه قرار ویرلدیکی زمانه ندر چرق سنه کیجه مشدی . درین اولقندن زیاده لك سطحی امور ماهیتنده بولنان بوتحولات ، هینی درجه ده کی حسیاتك تبدیل مقام ایتمه سندن بشقه ، بر نتیجه به میدان ورمه مشدر ؛ یعنی اوزماك آدمیری ، قراله قارشو بسله رکری حرمت و محبتی امالك وارث نفوذی اولان حکومته دور ایتش اولدیله .

اداره سابقه زماننده قرالارک طرف باریدن اخذ قوت ایتدکاری اعتقادی کواشمش اولدیغندن اولنره فرق البشر برقابلیت اسناد ایدلمکده ایدی . بوقابلیتک خیالی اولدیغی نجارب عدیده ايله ثبوت بولنجه اساسی رمزیتدن متولد اولان اعتقاده صارصلدی . وقرال نفرز معنویسنی غائب ایتدی . معلوم اولدیغی اوزره نفرز سقوط ایدنجه ، صاحبنه ربط قلب ایتش اولان وهر حالده صاحب سر قالمی ایسته مین خلق ، انکسار خیاله دوشدیکنه صوک درجه قزار و بركا صبیبت و بره نی مسئول طومق ایستر . اختلالک دها ایتدالرنده بيله نوالی ابدن برچوق وقایع ، قراللك علوبته اك زیاده ایمانکاز اولانلره ، آرتق بونك هیچ بر نفوذی قالمدیغی وقرالقله یالکز چاریدشوق قابلیتی دكل اونی مغلوب ایدمك رصاتی حائر قوتلر بواندیغی اثبات ایتشد . قرالک ضعیفی زیاده لشدکجه مجلسك قوت نفوذی آرتیوردی . خاق نظرنده ضعفك موقعی اولدیغندن قوتك متوجه بولندیغی نقطه به میل ایتشی طبیعیتیه شوراسی شایان دقتدر كه قراللق مقامی حقنده بسله تیلان حرمت ، پارسده وقوع بولان حادثات واون آلتنجی [لوئی] لك اعدامیله زائل اوله حق درجه ده قوتلی ایدی . حتی فرانسه لك برچوق ایالتلری بورطاقم عصیانلره صحنه اولمش ونه تحویف اصوللری نهده کیویتك فعالیتی قاب مننده کوك صالمش اولان بو حسن حرمتی قلع ایتمکه کفایت ایتمه مشدی . اونك ایچوندر كه قراللق طرفدارخی ستون اختلال مدتیجه دوام ایتش وبالخاصه [دیره کتوار] زماننده سکسان طغوز ایالتدن قراله طرفداری مبعوث انتخاب اولنقله حاد بر شکل آلمش و نهایت معلوم اولان ضربه حکومته سبب اولمشدر . قراللق مقامنه قارشو اولان بو حسن مربوطیت وحرمت ، بالاخره سابق فرانسه قرالارک تحته قعود ایدن (بوناپارت) ك موفقیتنه واداره سابقه لك تکرار تأسیسنه لك زیاده یاردم ایتشد .

کرمی احمد ساقی

(آتی) مطبعه سی

مدیر : [کرمی احمد ساقی]